

Regionalna geografija Afrike

9.

Arapska Republika Egipat

Površina 997 739 km², stanovništvo: oko 88 mil.

Glavni grad: Kairo (arap. Al-Qahira)

Službeni jezik: arapski

BDP (*per capita*): 11 500 USD

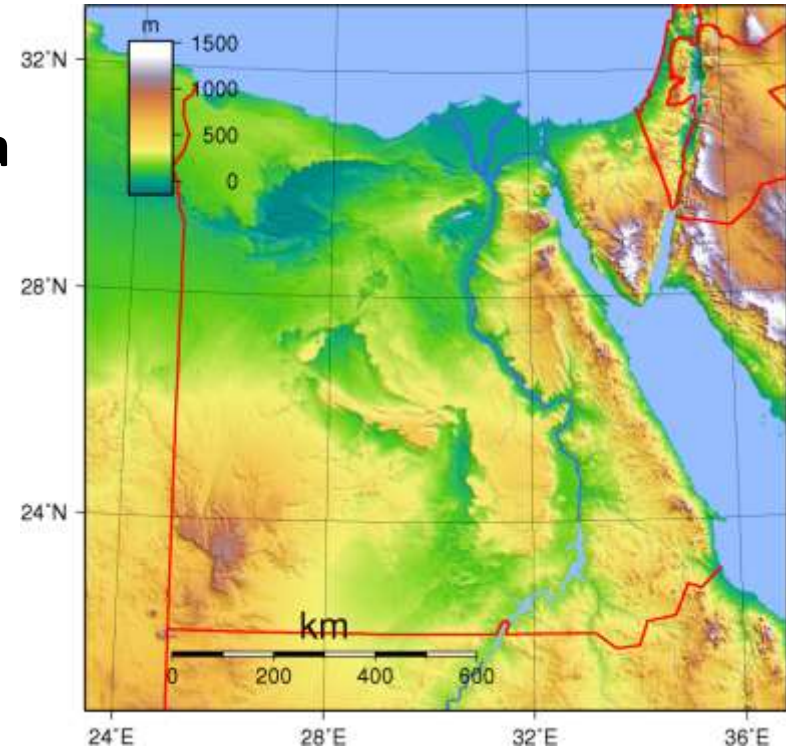

Prirodno-geografska obilježja

- >90 % površine obuhvaćaju **pustinje**: **Libijska** na zapadu (dio Sahare), **Arapska** na istoku i **Nubijska** na jugu; manje od 10 % zemlje je obradivo – uglavnom dolina i delta Nila te pustinijske oaze.

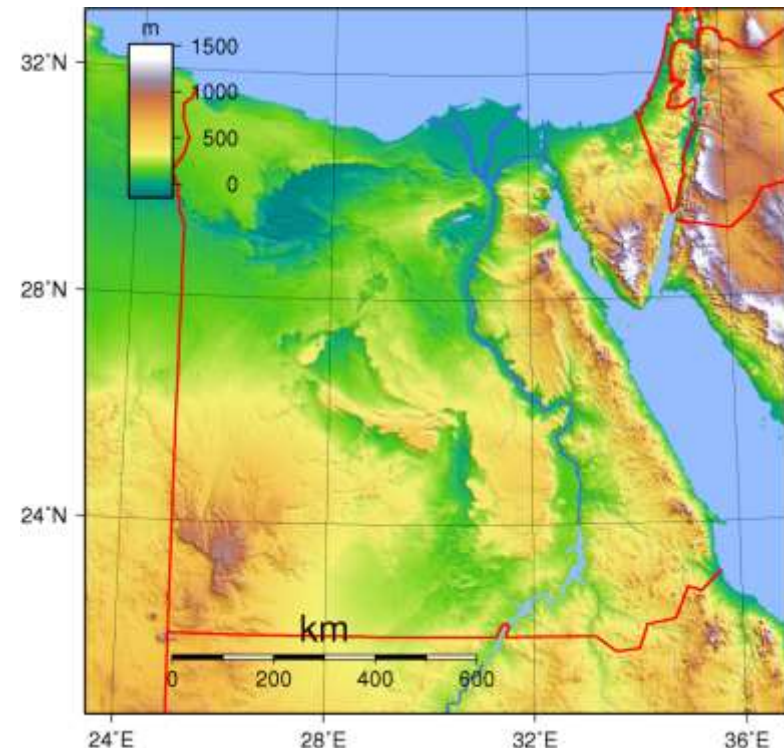
Geološka građa i reljef

- Libijska pustinja – različite metamorfne stijene, graniti i pijeskom prekriveni pješčenjaci, na sjeveru vapnenci.
- **Qattarah** – depresija 18 000 km² površine; -133 m druga najniža točka afričkog kontinenta (prva je jezero Assal u Džibutiju s -157 m).

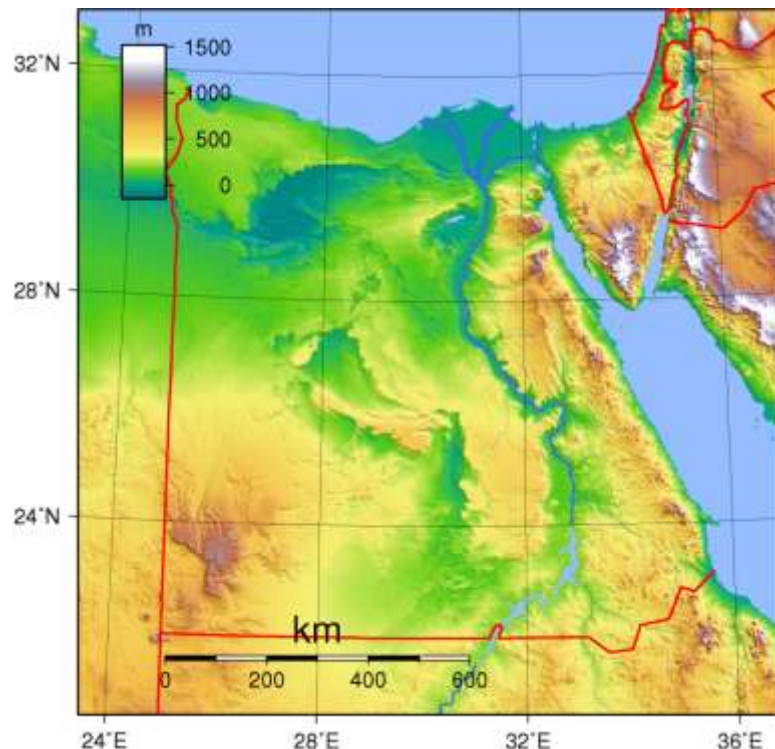
Izvor: <https://www.worldofmaps.net/en/africa/map-egypt.htm>

- Arapska pustinja (Istočna pustinja): pojas između Nila i obale Crvenog mora; viša i uža od Libijske pustinje, uglavnom brdovit krajolik koji se postupno uzdiže istočno od Nila od Crvenog mora odvojen je planinskim lancem s vrhovima iznad 2000 m (2135 m).
- Građa: izmjena vulkanskih i sedimentnih stijena, plodna tla ograničena su na uske zone s bazaltnom i pješčenjačkom podlogom.

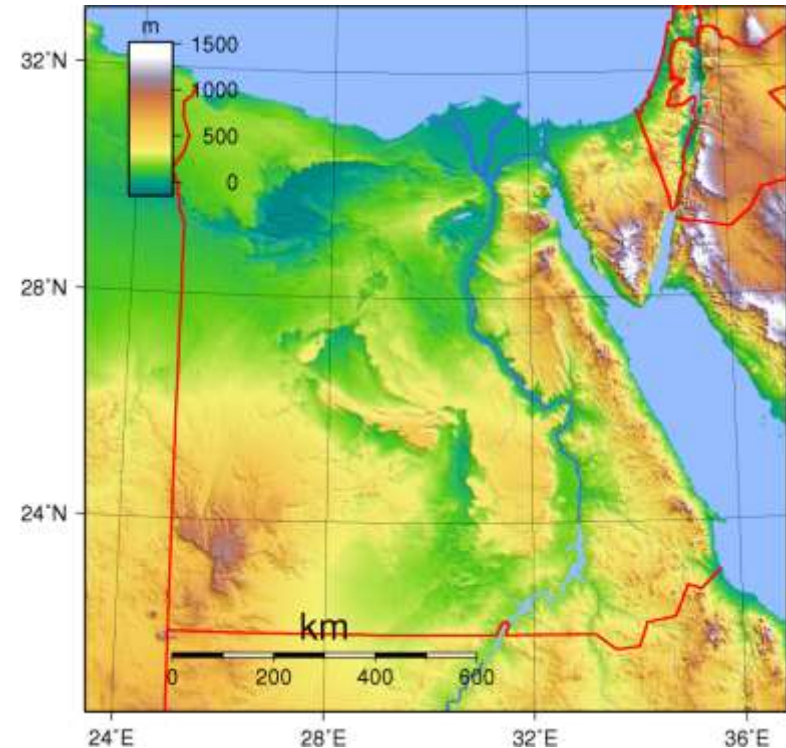
Izvor: <https://www.worldofmaps.net/en/africa/map-egypt.htm>

- Dolina Nila: **Khem** - crna zemlja; nizvodno od drugog katarakta; duga oko 1200 km, široka od 1 do 3 km na jugu, 20 do 25 km na sjeveru, najuža kod **Asuana** samo 300 m.
- Obale na jugu visoke 200 do 300 m i strme na sjeveru niske i blage.
- Delta nizvodno od Kaira; površine oko 20 000 km²; Nil se grana u 7 glavnih krakova od kojih su dva plovna.

Izvor: <https://www.worldofmaps.net/en/africa/map-egypt.htm>

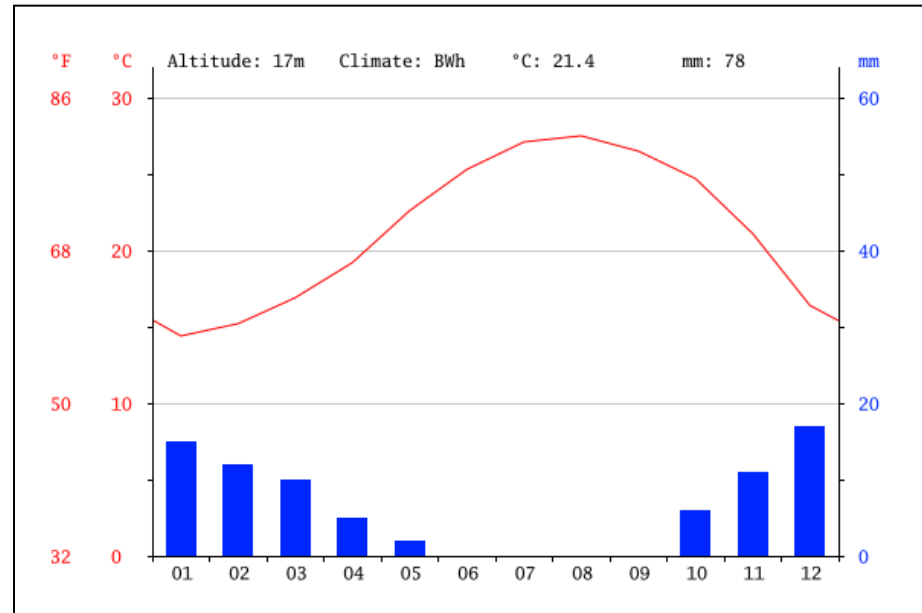
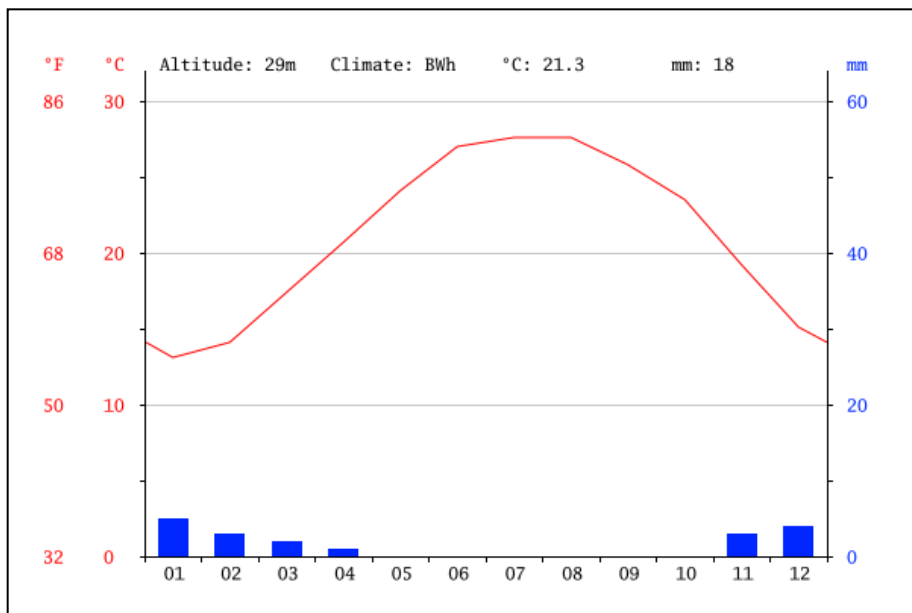
- Sinaj: na sjeveru zaravnjen pustinski reljef koji na jugu prelazi u brdovito i planinsko područje,
- **Gebel Katrinah** 2642 m – najviši vrh Egipta,
- Planina Sinaj – vjerojatno današnji **Jebel Musa** (Mojsijevo brdo) – mjesto na kojem je prema Starom Zavjetu Mojsije od Boga primio Deset zapovijedi.

Izvor: <https://www.worldofmaps.net/en/africa/map-egypt.htm>

Klima

- Pretežno pustinjska s dva godišnja doba (ljetno i zimsko) (**BWh** po Köppenu), temperature donekle ublažavaju prevladavajući sjeverni vjetrovi, velik kontrast između sredozemne obale i pustinjske unutrašnjosti.
- Oborine: neredovite i rijetke; Kairo tek 33 mm godišnje; nešto je povoljnija situacija na obali Sredozemnog mora gdje kišu donose *etezijska* strujanja s Atlantskog oceana (Aleksandrija 214 mm pretežno u zimskim mjesecima)
- Temperature: Wadi Halfa: siječanj 15 °C, srpanj 32 °C
Kairo: siječanj 12,5 °C, srpanj 27,3 °C
- **Kahmsun** – vjetar s J i JZ koji donosi vrući zrak i velike količine pijeska.
- U zimskim mjesecima temperatura u pustinjama redovito pada do 0 °C

Usporedbe osnovnih klimatskih elemenata Kaira i Port Saida

Izvor: en.climate-data.org

Vegetacija

- Oskudan biljni pokrov; pješčane i šljunčane pustinje na zapadu, kamenite pustinje na istoku; vegetacija ograničena na dolinu i deltu Nila te na pustinjske oaze.
- Drveće – autohtone vrste: datulja, tamaris, akacija, baobab; uvezene vrste: eukaliptus, čempres, mirta, brijest i različite voćke.
- Papirus – vrsta trske u prošlosti raširena duž čitavog Nila, danas gotovo iskorijenjen.

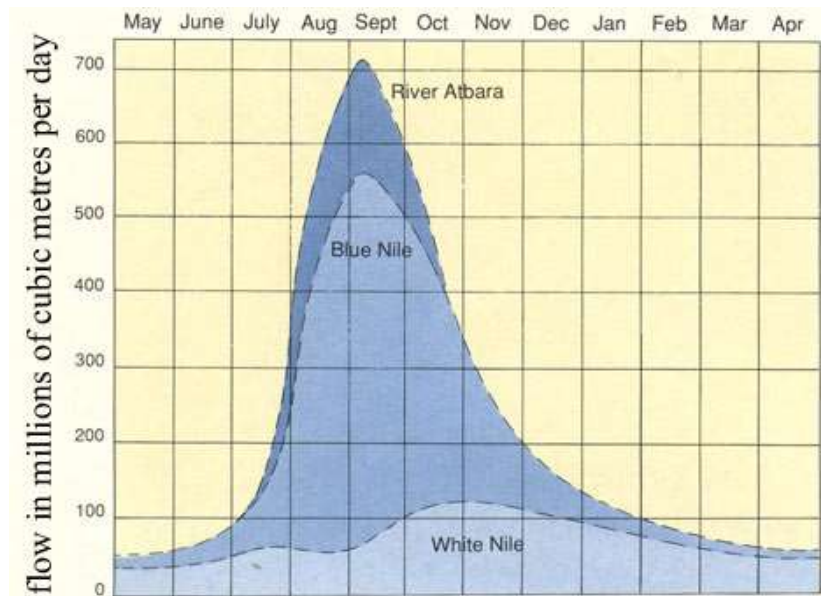

Baobab – stablo s najvećim opsegom debla na svijetu

Izvor: <http://www.odditycentral.com/pics/the-baobab-bar-tree.html>

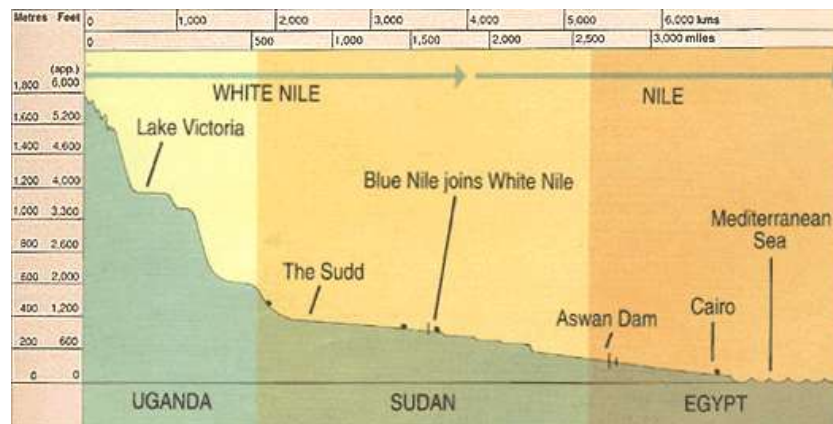
Vode

- **Nil** – osnova gospodarskog i demografskog razvoja Egipta
- Duljina: oko **6 700** km, jedna od najduljih svjetskih rijeka (uz Amazonu, Mississipi-Missouri i Chang-Jiang); u Egiptu ne prima ni jednu stalnu pritoku.
- Poplave i visoki vodostaji važni za poljoprivredu; taloženje oko 1,5 kg mulja na m² godišnje.
- Dolina Nila najuža kod Gebel Silseile (350 m), najšira kod Beni Swefa 23 km.

Prosječni dnevni protok voda Nila kroz godinu

Izvor: https://www.mbarron.net/Nile/fctfl_nf.html

Visinski profil Nila

Izvor: https://www.mbarron.net/Nile/fctfl_nf.html

- **Asuanska brana** – jedna od najvećih brana na svijetu; gradnja je započela 1960. uz veliku pomoć SSSR-a. Završena je 1968 g.
- Visina brane je **111 m** a duljina gotovo **1 km**; izgradnjom brane stvoreno je veliko akumulacijsko jezero (**jezero Nasser**) dugačko **480 km** i široko **16 km** s kapacitetom od **169** milijardi kubičnih metara vode.
- Osim opskrbe električnom energijom, izgradnjom brane osigurano je i navodnjavanje okolnih poljoprivrednih površina.
- Zbog gradnje brane premješten je čitav kompleks hramova u Abu Simbelu (iz razdoblja faraona Ramzesa II.)

Asuanska brana

Izvor: <http://kids.britannica.com/comptons/art-136867/The-Aswan-High-Dam-in-about-1984>

Povijesno-geografski pregled

- Područje jedne od prvih velikih svjetskih civilizacija.
- **Preddinastičko razdoblje:** prvi tragovi naseljavanja u delti Nila iz 7. tisućljeća; ovo razdoblje traje do oko 3 000 g. pr. Krista.
- **Dinastičko razdoblje:** od **3 000 g. do 30 g. pr. Kr.** Podjela na 30 dinastija prema aleksandrijskom svećeniku Manetonu iz 3. stoljeća pr. Kr.
- Prvi poznati faraon – **Narmer** oko 2950. g pr. Kr.

Kip Ramzesa II u Hramu Amona, Luksor

Izvor: <https://www.pinterest.com/pin/457819118342910321/>

Kompleks u Gizi (IV. dinastija), 26./25 st. pr. Kr.

Izvor: <http://www.ancient-code.com>

- Prve piramide: III. dinastija; faron **Zoser** i arhitekt **Imhotep** (stubasta piramida u Sakari); **IV. dinastija** – kompleks piramida u Gizi (Keops, Kefren, Mikerin); **Ramesidi** XIX. dinastija, 13. i 12. st. pr. Kr.
- Dinastički period završava s **Kleopatrom VII.** Započinje rimska vladavina koja traje do polovice 7. st. (do 476. g. **Zapadno Rimsko Carstvo**, a kasnije **Istočno Rimsko Carstvo**, odnosno **Bizant**)
- Godine **642. Arapi** zauzimaju Egipat; prijestolnica seli iz Aleksandrije u **El-Fustat** (današnja stara El-Qahira); **islam** postaje vodeća religija, opada utjecaj koptskog kršćanstva i jezika.

Amrova džamija u El Fustatu (640./641.);
prva džamija izgrađena na afričkom kontinentu

Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Mosque_of_Amr_ibn_al-As

- Početkom 16. stoljeća Egipat zauzimaju Turci (**Selim I.**) koji nominalno ostaju gospodari Egipta do 1918.
- Godine 1798. kratka okupacija Francuza (Napoleon); godine 1805. **Muhammad Ali**, otomanski vezir albanskog porijekla, preuzima vlast.
- Od sredine 19. st. Egipat je pod utjecajem Europljana (Britanci i Francuzi).
- Godine 1869. otvoren je **Sueski kanal**.
- Godine 1882. Britanci okupiraju Egipat; godine 1922. jednostrano proglašavaju Egipat samostalnom kraljevinom koja ostaje pod jakim britanskim utjecajem.

- Godine 1952. izvršen je državni udar (skupina časnika) kojim je svrgnuta monarhija – **Muhammad Nagib** prvi predsjednik Egipta, stvarni čelnik je **Gamal Abdel Nasser** koji 1956. postaje predsjednik.
- **Sueska kriza 1956.** – Egipat nacionalizira kanal kako bi financirao izgradnju Asuanske brane; vojna intervencija Francuske, V. Britanije i Izraela; povlačenje pod pritiskom SAD-a i SSSR-a; 1967. sukob Izraela i Egipta – kanal zatvoren do 1975.
- Godine 1979. sporazum s Izraelom u **Camp Davidu**
- Jačanje militantnog islamizma zbog jačeg povezivanja Egipta s SAD-om (predsjednik **Hosni Mubarak**).

- Godine 2010. revolucija u Tunisu („islamsko proljeće”); utjecaj na veliki dio arapskog svijeta; 2011. počinju nemiri u Egiptu
- Hosni Mubarak svrgnut s vlasti; vojska preuzima upravljanje zemljom;
- Izbori 2012. – pobjeda radikalnog **Muslimanskog Bratstva**; **Muhamed Morsi** novi predsjednik
- Demonstracije protiv Morsija, Muslimanskog Bratstva i radikalizacije zemlje
- Srpanj 2013. – vojska svrgava Morsija; progon članova Muslimanskog Bratstva
- Svibanj 2014. – novi izbori; pobjeda umjerenog **Abdela Fataha El Sisija**

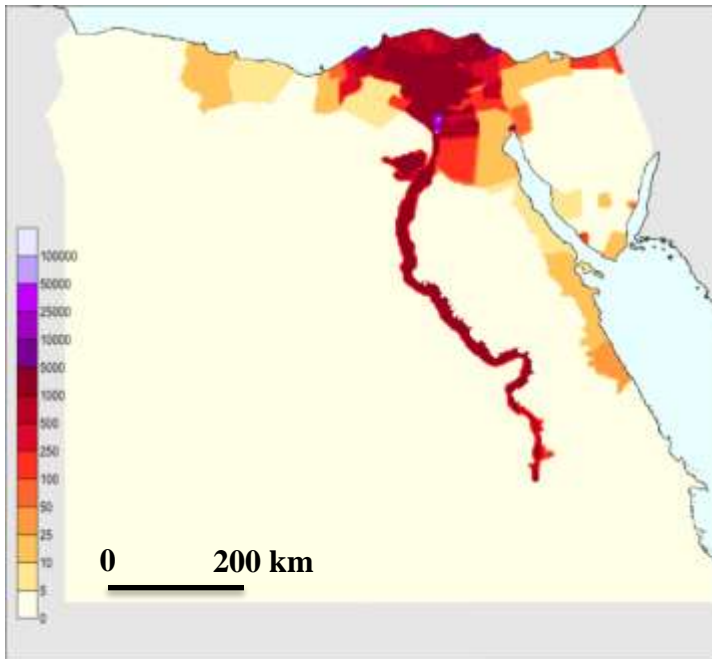

Trg **Tahrir** u Kairu – simbol egipatske revolucije

Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Egyptian_revolution_of_2011

Stanovništvo

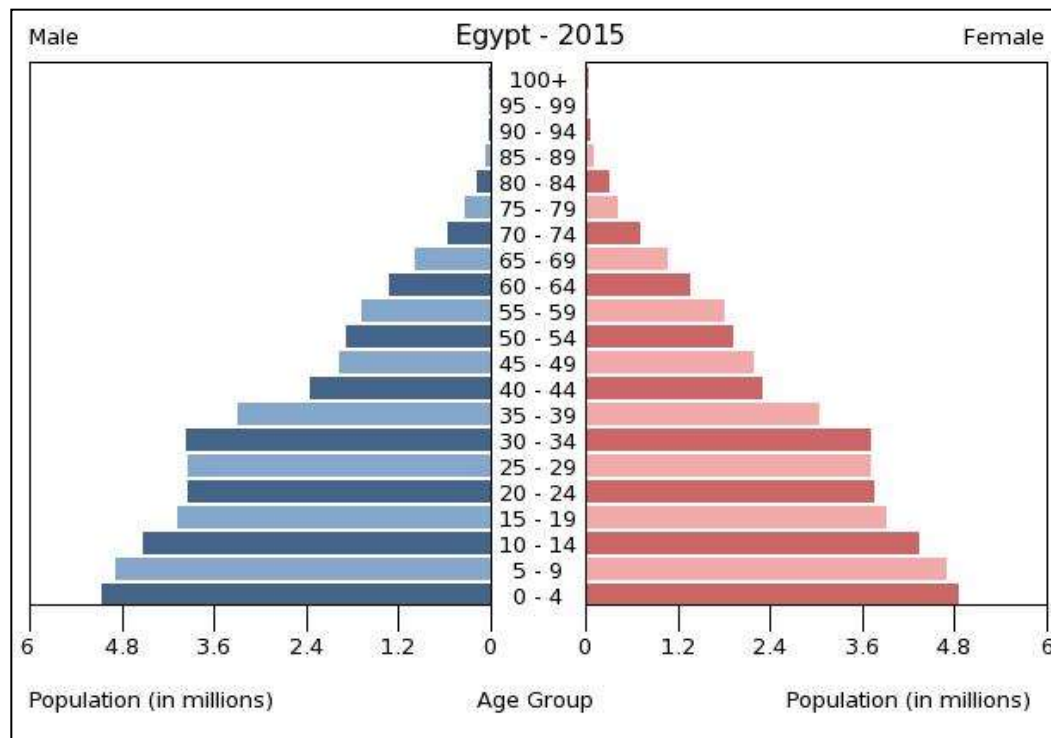
- Mješavina predarapskih i arapskih elemenata; u Donjem Egiptu utjecaji grčkog, rimskog i turskog elementa; **Nubijci** – autohtono stanovništvo s juga, raseljeno nakon izgradnje Asuanske brane.
- Godine 2015. 88 milijuna stanovnika (procjena); izrazito neravnomjerno raspoređeno; čak **98 %** stanovništva živi u dolini Nila na samo 4 % površine Egipta; prosječna naseljenost u ovom području iznosi 1650 st./km², u čitavom Egiptu **90** st./km².

Raspored gustoće naseljenosti

Izvor: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Egypt_2010_population_density1.png

- Broj stanovnika u naglom je porastu; procjenjuje se da je godišnja stopa rasta oko **1,8 %** (2015.); 1947. 18 mil. st; 1962. 27 mil.; 1970. 34 mil.; 1984. 46 mil.; 2001. 70 mil.; 2003. 74 milijuna st., 2015. 81 mil. stanovnika.
- Urbano stanovništvo čini **44 %** ukupne populacije; očekivano trajanje života je 71 g. za muškarce i 76 g. za žene

Dobno-polna piramida Egipta

Izvor: http://www.indexmundi.com/egypt/age_structure.html

Religijska struktura:

- **90 %** stanovništva sunitski muslimani; **7 %** egipatski kopti, **3 %** pripadnici ostalih kršćanskih zajednica (grčki pravoslavci, rimokatolici, armenska crkva, protestanti) i vrlo mala židovska zajednica.

Gradovi:

- **Kairo:** najveća gradska aglomeracija Afrike (s okolicom oko 18 milijuna stanovnika); **Aleksandrija** (Al-Iskandriyah), oko 5 mil. st., najvažnija egipatska luka; **Port Said**, oko 600 000 st., na ulazu u Sueski kanal sa **sredozemne strane**; **Ismailia i Suez**, luke na kanalu, više od 500 000 stanovnika.

Kairo, najveća aglomeracija Afrike

Izvor: <https://en.wikipedia.org/wiki/Cairo>

Gospodarstvo:

- Osnovni pokazatelji:

- Ukupan BDP (2015.): 996 mlrd. USD

- Godišnja stopa rasta (2015.): 4,2 %

- BDP *per capita*: 11 500 USD

- Struktura BDP-a:

- I. 14,3 %

- II. 39,6 %

- III. 46,1%

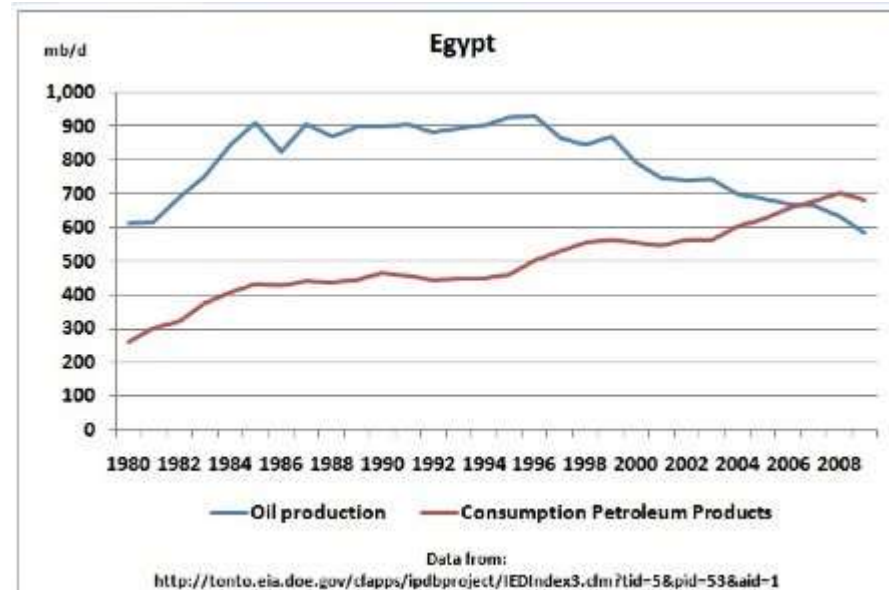
- Javni dug 91 % BDP-a

- Oko 1/4 stanovništva živi ispod granice siromaštva

- Pretežno **poljoprivredna** zemlja, **30 %** stanovnika bavi se poljoprivredom; obradivo je tek oko 4 % zemlje koja se navodnjava, ali daje prinose po jedinici obradive površine koji su među najvišima u svijetu.
- *Poljoprivredna proizvodnja*: **pamuk** (posebna vrsta dugog vlakna) 28 tisuća t; 6,8 mil. t **kukuruz**a; 15,7 mil. t **šećerne trske**; 5,7 mil. **riže**.
- Nizom agrarnih reformi pojedinačni posjed ograničen je na **20 ha** (1969. g.) kako bi se smanjila razlika između bogatih veleposjednika i seljaka (*felasi*).
- *Stočarstvo*: **3,8** mil. **goveda**; **4,4** mil. **ovaca**; **3,47** mil. **koza**; 120 000 **deva**.
- *Ribarstvo*: ukupan ulov oko **606 000** t; glavnina u delti Nila i na Crvenom moru i Naserovu jezeru.

Rudarstvo

- Sirova nafta je najvažniji proizvod – proizvodnja 1960. manja od 4 mil. tona. Od tada naglo raste; vrhunac 1996. s oko **46** mil. tona; rezerve nafte bliže se kraju. Crpi se na obalama Sredozemnog i Crvenog mora te u pustinjskom području kod El-Alameina.
- Osim nafte važna je i proizvodnja željezne rude (1,25 mil. tona) uglavnom kod **Asuana** (hematit) te fosfata (oko 1 mil. tona) u dolini Nila i Libijskoj pustinji.

Odnos proizvodnje sirove nafte i potrošnje naftnih derivata u Egiptu u razdoblju od 1980. do 2008.
(u 000 barela/dan)

Industrija

- Nedovoljno razvijena, zapošljava oko 23,5 % ukupne radne snage.
- Najrazvijenija je tekstilna industrija; proizvode se pamučna vlakna (273 000 t), sintetički tekstil, juta i vuneno platno; kemijska industrija proizvodi sumpornu kiselinu i oko 5,5 mil. t umjetnog gnojiva na bazi dušika; proizvodi se godišnje i 12,5 mil. t cementa za građevinsku industriju.
- Teška industrija koncentrirana je kod Helvana južno od Kaira („egipatski Ruhr“), a postoje 22 rafinerije za preradu nafte i naftnih derivata.

Teška industrija u Helvanu

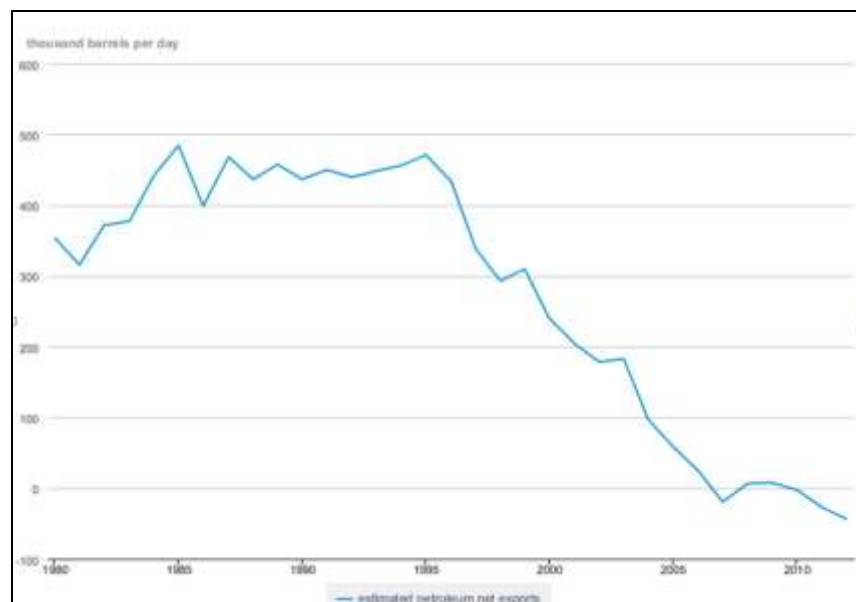
Izvor: <http://en.svr.su/content/item/2489/>

Trgovina

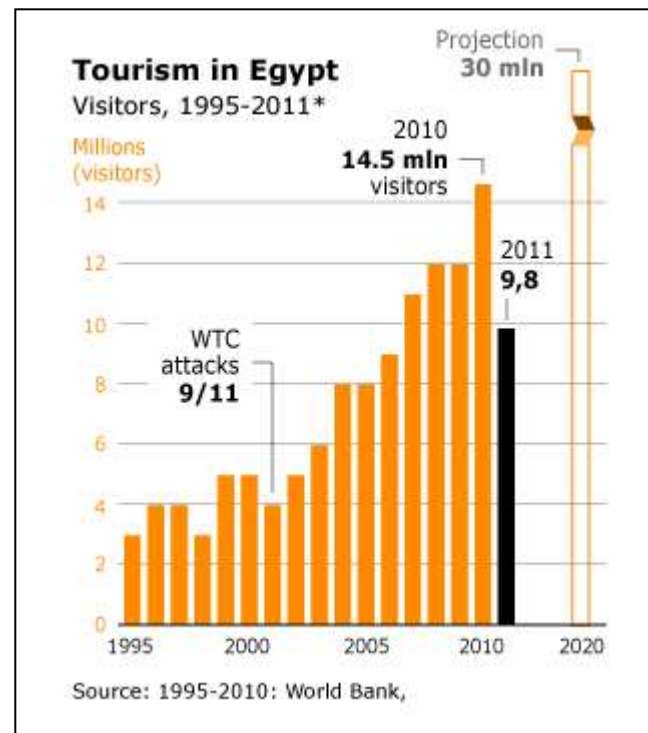
- Glavni vanjskotrgovinski partneri Egipta: SAD, Ujedinjeno Kraljevstvo, Njemačka, Italija, Francuska, Rumunjska.
- Izvoz: nafta i naftni derivati, pamuk i pamučne preradevine; 20 mlrd. USD 2015.
- Uvoz: poljoprivredni i prehrambeni proizvodi, strojevi, kemikalije, prijevozna sredstva, elektronika; 57 mlrd. USD 2015.
- Konstantna **negativna platna bilanca** (vrijednost uvoza premašuje vrijednost izvoza)

Egipatski izvoz nafte od 1980. do 2012.
u 000 barela/dan

Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_Egypt

- Glavni izvori deviznih sredstava: nafta, prihodi od Sueskog kanala, turizam i strana pomoć.
- *Turizam*: vezan uglavnom uz povijesne znamenitosti iz faraonskog razdoblja; suvremeni turistički kompleksi na obali Crvenog mora i na Sinajskom poluotoku (**Sharm el Sheik** + religijski turizam – Izraelci).
- Prihodi od turizma u padu od terorističkih napada na strane turiste krajem 1990-ih u Luksoru; porast do 2010., a zatim pad zbog nemira tijekom *Arapskog proljeća* i kasnije.

Broj turista u Egiptu od 1995. do 2011.
s projekcijom za 2020.
Izvor: Svjetska banka

Promet

- Željeznice: oko 5 000 km željezničkih pruga (sve su u državnom vlasništvu); glavna pruga Asuan – Aleksandrija.
- 1 600 km unutrašnjih vodenih putova i oko 17 700 km kanala za navodnjavanje.
- Ceste: 64 000 km cesta (78 % asfaltiranih ili makadamskih); glavne autoceste od Kaira prema Aleksandriji, Port Saidu i Fayumu.
- 80 zračnih luka – najvažnije Kairo, Aleksandrija, Port Said.
- U uslužnim djelatnostima zaposleno je 46 % aktivnog stanovništva.

Cestovna i željeznička mreža u Egiptu

Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Transport_in_Egypt

Sueski kanal:

- Prvi kanal između Sredozemnog i Crvenog mora prokopan je još u 13 st. pr. Kr. za vrijeme faraona Setija I. ili Ramzesa II. Nakon faraonskog doba kanal je zapušten iako je bilo pokušaja da se promet njime ponovno uspostavi.
- Sredinom 19. st. francuskom inženjeru **Ferdinandu de Lesepssu** uspjelo je zainteresirati egipatske vlasti za gradnju kanala.
- Gradnja je započela u travnju 1859., a završila je u studenom 1869. Kanal je tada bio širok 58 m, a dubok oko 8 m. Od tada je više puta produbljivan.
- Osnovana je Sueska kompanija koja je trebala upravljati kanalom 99 godina nakon čega bi prešao u egipatske ruke; kompanija je bila u vlasništvu francuskog i egipatskog kapitala, ali je 1875. britanska vlada otkupila egipatski udio.

- Početkom 20. st. kanal je potpao pod britansku kontrolu u zamjenu za podršku francuskim interesima u Maroku.
- Kanal je nacionaliziran 1956.; zbog rata bio je zatvoren od 1967. do 1975.
- Dimenzije: duljina oko 161 km; širina minimalna 60 m, a dubina 20 m. Kanalom mogu ploviti potpuno opterećeni brodovi sa 150 000 t nosivosti.

Year	No (Vessel)	Net Ton (1000)	Cargo Ton (1000)	Tolls (Million \$)	Tolls (Million L.E.)
2000	14,142	439,041	367,981	1,942.0	6,745.6
2001	13,986	456,113	372,428	1,911.0	7,587.6
2002	13,447	444,786	368,846	1,963.6	8,834.5
2003	15,667	549,381	457,882	2,606.3	15,287.5
2004	16,850	621,230	521,219	3,085.0	19,113.4
2005	18,224	671,951	571,105	3,457.0	19,977.1
2006	18,664	742,708	628,635	3,820.9	21,889.7
2007	20,384	848,162	710,098	4,611.5	25,955.9
2008	21,415	910,059	722,984	5,381.8	29,209.1
2009	17,228	734,450	559,245	4,291.0	23,783.5
2010	17,993	846,389	646,064	4,768.9	26,850.8
2011	17,799	928,880	691,800	5,222.6	30,996.6
2012	17,224	928,472	739,914	5,129.7	31,087.0
2013	16,596	915,467	754,461	5,110.7	35,027.1
2014	17,148	962,748	822,344	5,465.3	38,619.3
2015	17,483	998,652	822,916	5,175.6	39,373.7

Promet Sueskim kanalom od 2000. do 2015.

Prikazani su: ukupan broj brodova, neto tonaža brodova, količina tereta, prihodi u USD i prihodi u egipatskim funtama

Izvor: <http://www.suezcanal.gov.eg/TRstatHistory.aspx?reportId=4>